

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2021/107

Karar Sayısı : 2022/109

Karar Tarihi: 28/9/2022

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 7. Asliye Ticaret Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

OLAY: Bono alacağının tahsili talebiyle açılan ve görevsizlik nedeniyle usulden reddedilen davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 20. maddesi şöyledir:

“Görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler

MADDE 20- (1) Görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, (...) süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak, dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde dava açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir.

(2) Dosya kendisine gönderilen mahkeme, kendiliğinden taraflara davetiye gönderir.”

2. 331. maddesi şöyledir:

“Esastan sonuçlanmayan davada yargılama gideri

MADDE 331- (1) Davanın konusuz kalması sebebiyle davanın esası hakkında bir karar verilmesine gerek bulunmayan hâllerde, hâkim, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumuna göre yargılama giderlerini takdir ve hükmeder.

(2) Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmesi hâlinde, yargılama giderlerine o mahkeme hükmeder. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemiş ise talep üzerine davanın açıldığı mahkeme dosya üzerinden bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm eder.

(3) Davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hâllerde yargılama giderleri davacıya yükletilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi Dursun, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 13/10/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

2. Başvuru kararında, itiraz konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesine,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE 13/10/2021 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

IV. ESASIN İNCELENMESİ

3. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Onur MERCAN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Genel Açıklama

4. 6100 sayılı Kanun'un 1. maddesinde mahkemelerin görevinin ancak kanunla düzenleneceği ve göreve ilişkin kuralların kamu düzeni ile ilgili olduğu, 19. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise yetkinin kesin olduğu davalarda mahkemenin yetkili olup olmadığını davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorunda olduğu, tarafların da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebileceği belirtilmiştir.

5. Öte yandan anılan Kanun'un 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde mahkemenin görevli olması, (ç) bendinde ise yetkinin kesin olduğu hâllerde mahkemenin yetkili bulunması dava şartları arasında sayılmış; 115. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mahkemenin dava şartlarının mevcut olup olmadığını davanın her aşamasında kendiliğinden araştıracağı, tarafların da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebileceği, (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde ise mahkemenin dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar vereceği hükme bağlanmıştır.

6. Bu itibarla görevli olmayan veya yetkinin kesin olduğu davalarda yetkili olmayan mahkeme, görev ya da yetki itirazında bulunulmasa dahi dava şartı noksanlığı nedeniyle davayı usulden reddedecektir. Başka bir deyişle bu durumlarda mahkeme görevsizlik veya yetkisizlik kararı verecektir.

7. Diğer yandan Kanun'un 19. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yetkinin kesin olmadığı davalarda yetki itirazının cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerektiği, yetki itirazında bulunan tarafın yetkili mahkemeyi, birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildireceği, aksi takdirde yetki itirazının dikkate alınmayacağı, (4) numaralı fıkrasında ise yetkinin kesin olmadığı davalarda davalı, süresi içinde ve usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunmazsa davanın açıldığı mahkemenin yetkili hâle geleceği hükme bağlanmıştır. Buna göre yetkinin kesin olmadığı davalarda mahkeme, yetkili olup olmadığını resen araştırmayacak olsa da yetkili olmaması ve usulüne uygun bir yetki itirazında bulunulması hâlinde yetkisizlik kararı verecektir.

B. Anlam ve Kapsam

8. Mahkemenin görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermesi hâlinde Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde öngörülen süreler içinde taraflardan birinin talep etmesi hâlinde dava dosyası görevli veya yetkili mahkemeye gönderilecektir. Bu durumda davaya görevli veya yetkili mahkemede devam edilecek ve Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesi uyarınca yargılama giderlerine bu mahkeme hükmedecektir.

9. Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi uyarınca anılan fıkranın birinci cümlesinde belirtilen süreler içinde dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava açılmamış sayılacak ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkeme talep bulunmasa dahi bu hususu karara bağlayacaktır. Başka bir ifadeyle dava dosyasının yasal süresi içinde görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava kanun gereği açılmamış sayılacak, görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkeme talep bulunmasa dahi davanın açılmamış sayılmasına karar verecektir.

10. Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde ise görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde talep üzerine açıldığı mahkemenin dosya üzerinden bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceği öngörülmüştür. Bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde belirtilen süreler içinde dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesi talep edilmek suretiyle davaya bu mahkemede devam

edilmediği hâllerde talep bulunması koşuluyla davanın açıldığı mahkeme bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edecektir. Başka bir deyişle kural uyarınca görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemiş ise davanın açıldığı mahkeme davacıyı yargılama giderlerini ödemeye resen mahkûm edemeyecektir.

11. İtiraz konusu kurallar yetkinin kesin olduğu davaların yanı sıra yetkinin kesin olmadığı davalar bakımından da geçerlidir. Bu itibarla kurallar yetkinin kesin olmadığı davalarda verilen yetkisizlik kararından sonra yasal süresi içinde dava dosyasının yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde de uygulanacaktır.

C. İtirazın Gerekçesi

12. Başvuru kararında özetle; 6100 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde mahkemenin davanın açılmamış sayılmasına resen karar vereceğinin, 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde ise görevsizlik ya da yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde talep üzerine mahkemenin bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceğinin belirtildiği, davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde kurallardan birine göre mahkemece bu durumun resen, diğer kurala göre ise talep üzerine tespit edilmesi gerektiği, ayrıca Kanun'un 332. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceğinin öngörüldüğü, bu durumun ise çelişkiye neden olduğu, bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde dosyanın resen ele alınarak davanın açılmamış sayılmasına ilişkin verilecek olası bir kararda mahkemenin yargılama giderlerine talep hâlinde mi yoksa resen mi hükmedeceği hususunda tereddüt olduğu, kurallara ilişkin farklı uygulamaların hukuki güvenliği zedeleyici nitelikte olduğu, davanın açılmamış sayılmasına karar verildiğinde yargılama giderlerine resen hükmedilmesinin davacıyı davaya devam etmek zorunda bıraktığı, bu durumun hak arama özgürlüğüyle bağdaşmadığı, yargılama giderlerine resen hükmedilememesinin ise kamu gelirleri ve harçlara ilişkin hükümlerle çeliştiği belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10., 11., 13., 36., 37., 138. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kanun'un 20. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

13. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmektedir. Maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir (AYM, E.2021/9, K.2022/4, 26/1/2022, § 28).

14. Hak arama özgürlüğünün temel unsurlarından biri mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, hukuki bir uyumsuzluğun bu konuda karar verme yetkisine sahip bir

mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsar. Kişinin uğradığı bir haksızlığa veya zarara karşı kendisini savunabilmesinin ya da maruz kaldığı haksız bir uygulama veya işleme karşı haklılığını ileri sürüp kanıtlayabilmesinin, zararını giderebilmesinin en etkili ve güvenceli yolu yargı mercileri önünde dava hakkını kullanabilmesidir (AYM, E.2021/20, K.2022/84, 30/6/2022, § 10).

15. Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi uyarınca dava dosyasının yasal süresi içinde görevli mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava açılmamış sayılacaktır. Mahkemeye erişim hakkının hukuki bir uyuşmazlığın bu konuda karar verme yetkisine sahip bir mahkeme önüne götürülmesi hakkını da kapsadığı dikkate alındığında kuralla mahkemeye erişim hakkına sınırlama getirildiği sonucuna ulaşılmıştır (aynı yöndeki değerlendirilme için bkz. *Rıdvan Gökğöz*, B. No:2016/76548, 10/6/2020, § 33).

16. Anayasa'nın 13. maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* denilmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına sınırlama getiren düzenlemelerin kanunla yapılması, ayrıca Anayasa'da öngörülen sınırlama sebebine uygun ve ölçülü olması gerekir.

17. Bu kapsamda mahkemeye erişim hakkını sınırlamaya yönelik bir kanuni düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

18. Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye bağlanan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

19. Kanun'un 114. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde mahkemenin görevli olması, (ç) bendinde yetkinin kesin olduğu davalarda yetkili olması dava şartları arasında sayılmış; 115. maddesinin (1) numaralı fıkrasında mahkemenin dava şartlarının mevcut olup olmadığını davanın her aşamasında kendiliğinden araştıracağı, tarafların da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebileceği, (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde ise mahkemenin dava şartı noksanlığını tespit etmesi durumunda davanın usulden reddine karar vereceği hükme bağlanmıştır. Diğer yandan Kanun'un 19. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da yetkinin kesin olduğu davalarda mahkemenin yetkili olup olmadığını davanın sonuna kadar kendiliğinden araştırmak zorunda olduğu, ayrıca tarafların da mahkemenin yetkisiz

olduğunu her zaman ileri sürebileceği belirtilmiş; (2) numaralı fıkrasında yetkinin kesin olmadığı davalarda yetki itirazında bulunulmasına ilişkin usul düzenlenmiştir. Bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararının hangi usulle verilebileceği konusunda belirsizlik bulunmamaktadır.

20. Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde ise tarafların görevsizlik ve yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının görevli mahkemeye gönderilmesi için talepte bulunabilecekleri süreler belirlenmiştir. Kural ise bu süreler içinde talepte bulunulmaması hâlinde davanın açılmamış sayılacağını ve görevsiz veya yetkisiz mahkemenin bu hususu resen karara bağlayacağını öngörmektedir. Dolayısıyla davanın açılmamış sayılmasını gerektiren şartlar yönünden de belirsizlik bulunduğu söylenemez.

21. Bununla birlikte itiraz yoluna başvuran Mahkeme kural ile Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinin çeliştiğini ileri sürmektedir. Bu nedenle anılan kuralların davanın açılmamış sayılması bağlamında belirsizliğe yol açıp açmadığının kanunilik şartı kapsamında ele alınması gerekir.

22. 6100 sayılı Kanun'un kuralın da yer aldığı 20. maddesinde görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapılacak işlemler düzenlenmiştir. Bu kapsamda kural uyarınca yasal süresi içinde dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde mahkemenin davanın açılmamış sayılmasına karar vermesi görevsizlik veya yetkisizlik kararı üzerine yapacağı bir işlemdir.

23. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasında "...*bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına...*" ibaresi yer almaktayken 22/7/2020 tarihli ve 7251 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. maddesiyle söz konusu ibare "...*dava açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen...*" şeklinde değiştirilmiştir. Bahse konu değişikliğin gerekçesinde de Kanun'da öngörülen süre içinde dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için gerekli başvurunun yapılmaması durumunda davanın Kanun gereğince açılmamış sayılacağı ve mahkemenin bu konuda resen karar vereceği hususunun daha açık bir şekilde düzenlendiği ifade edilmiştir.

24. Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde ise görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya başka bir mahkemede devam edilmemesi hâlinde mahkemenin talep üzerine bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceği hükme bağlanmıştır. Kuralla davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi talep koşuluna bağlanmamıştır. Nitekim kuralın gerekçesinde de dosya gitmesi gereken mahkemeye gönderilmemiş, davanın ilk açıldığı mahkemede kalmış ve talepte bulunulmuş olması hâlinde mahkemenin dosya üzerinden vereceği kararla davacıyı yargılama giderlerine mahkûm etmesi gerektiği belirtilmiştir.

25. Bir kuralın anlamı ortaya konulurken kanun içinde bulunduğu yere de bakmak gerekir. Kanun'un 331. maddesinde esaslanmayan davalardaki yargılama giderlerinin düzenlenmesi sebebiyle anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesiyle davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesine ilişkin usulün belirlendiği ve bu bağlamda davanın açılmamış sayılmasına talep üzerine karar verilebileceğinin öngörüldüğü sonucuna varılamaz.

26. Buna göre Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasında öngörülen süreler içinde dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesine ilişkin usul yönünden kural ile Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi arasında bir çelişki bulunmamaktadır.

27. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için talepte bulunulabilecek süreler ve bu yönde bir talepte bulunulmaması hâlinde doğacak hukuki sonuç ile mahkemenin bu hukuki sonuca yönelik karar verme usulünün açık, net, anlaşılabilir, uygulanabilir ve nesnel şekilde düzenlenmesi sebebiyle kuralın kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

28. Anayasa'nın 36. maddesinde, hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırlarının bulunduğu kabul edilmektedir. Öte yandan Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevler, özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebilir.

29. Kuralla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının yasal süresi içinde görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi durumunda davanın açılmamış sayılacağı öngörülmek suretiyle davanın sürüncemede kalmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu itibarla kuralın yargılamanın makul bir sürede tamamlanması şeklinde meşru bir amaca yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. *Rıdvan Gökğöz*, § 39). Bununla birlikte kuralın meşru bir amacının bulunması yanında ölçülü de olması gerekir.

30. Anayasa'nın 13. maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük* ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın amaca ulaşmaya elverişli olmasını, *gereklilik* amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını, diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerine uygun olması gerekir.

31. Kural uyarınca görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının yasal süre içinde görevli mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi hâlinde dava kanun gereği açılmamış sayılacak ve mahkeme talep bulunmasa dahi davanın açılmamış sayılmasına karar verecektir. Bu itibarla kuralın yargılamanın makul sürede tamamlanmasına yönelik amaca ulaşmak bakımından elverişli olduğu anlaşılmaktadır.

32. Diğer yandan görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra süre sınırı olmaksızın davanın derdest kalması veya yasal süre içinde dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için başvuru yapılmadığı hâlde davanın açılmamış sayılabilmesinin tarafların talebine bağlanması durumunda yargılamanın makul sürede tamamlanması amacına ulaşılabileceği söylenemez. Bu nedenle kural gereklilik alt ilkesiyle de çelişmemektedir.

33. Kanun'un 20. maddesinin itiraz konusu kuralın da yer aldığı (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde görevsizlik veya yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde taraflardan

birinin; bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten, kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının görevli ya da yetkili mahkemeye gönderilmesini talep edebileceği ifade edilmek suretiyle dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için talepte bulunulabilecek makul bir süre öngörülmüştür. Anılan süre geçtikten sonra davanın açılmamış sayılmasının kişilere katlanamayacakları bir külfet yüklediği söylenemez. Bu itibarla orantılılık alt ilkesiyle de çelişmeyen kuralın ölçülülük ilkesini ihlal etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

34. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri bağlamında yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrı bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 11., 37., 138. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. Kanun'un 331. Maddesinin (2) numaralı Fıkrasının İkinci Cümlesinin İncelenmesi

35. Kuralda görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde talep üzerine mahkemenin bu durumu tespit ile davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edeceği öngörülmektedir.

36. Davaya görevli veya yetkili mahkemede devam edilmemesi durumunda davacıyı yargılama giderlerinden sorumlu tutan kural, davacı üzerinde oluşturduğu baskı nedeniyle mahkemeye erişim hakkını sınırlamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Abdullah Karataş*, B. No: 2019/4150, 3/2/2022, § 29). Bu itibarla kuralın kanunilik şartına uygun, meşru bir amaca yönelik ve ölçülü olması gerekir.

37. Görevsizlik ve yetkisizlik kararı verilmesine ilişkin usul ile bu karardan sonra dava dosyasının görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine ilişkin talepte bulunulabilecek süreler Kanun'da belirlenmiştir (bkz. §§ 19, 20). Bu itibarla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinin ortaya çıkacağı aşama yönünden belirsizlik bulunmamaktadır.

38. Kuralla yargılama giderlerine hükmedilmesi için talepte bulunacak kişi yönünden bir sınırlama yapılmadığından davalı gibi davacının da bu yönde talepte bulunması önünde hukuki engel mevcut değildir. Dolayısıyla yargılama giderlerine hükmedilmesi için talepte bulunacak taraf yönünden de bir belirsizlik bulunduğu söylenemez.

39. Ayrıca kurala göre talep üzerine yargılama giderleri hakkında karar verecek olan mahkeme davanın açıldığı, başka bir ifadeyle görevsiz veya yetkisiz mahkemedir. Bu itibarla davacıyı yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edecek merci de belirlidir.

40. Bununla birlikte itiraz yoluna başvuran Mahkeme, kural ile Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinin çeliştiğini ve bu nedenle belirsizliğin oluştuğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine hükmedilmesine ilişkin usul bağlamında kuralların bir belirsizliğe yol açıp açmadığının kanunilik incelemesi kapsamında ayrıca ele alınması gerekir.

41. Kanun'un 326. maddesinin (1) numaralı fıkrasında kanunda yazılı hâller dışında, yargılama giderlerinin aleyhine hüküm verilen taraftan alınmasına karar verileceği, (2) numaralı fıkrasında ise davada iki taraftan her birinin kısmen haklı çıkması durumunda mahkemenin yargılama giderlerini tarafların haklılık oranına göre paylaşacağı belirtilmiştir. Bununla birlikte mahkemenin davanın açılmamış sayılmasına dair vereceği usule ilişkin nihai kararda esasa ilişkin nihai karar olan hükümdede olduğu gibi davanın esası yönünden aleyhine karar verilen bir taraftan bahsedilemeyeceği ve tarafların haklılık durumunun tespit edilmiş olmayacağı açıktır.

42. Bu bağlamda Kanun'un 331. maddesinin (3) numaralı fıkrasıyla davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hâllerde yargılama giderlerinin davacıya yükleneceği hükme bağlanmıştır. Anılan fıkranın gerekçesinde de davanın açılmamış sayılmasına karar verilen tüm durumlarda yargılama giderlerinden davacının sorumlu olacağı belirtilmek suretiyle usule ilişkin nihai kararlara dair yargılama giderleriyle ilgili düzenlenmemiş herhangi bir hususun bulunmamasının amaçlandığı belirtilmiştir.

43. Anılan maddenin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesine göre de görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderleri davacıya yüklenecektir. Ancak kuralda mahkemenin davacıyı yargılama giderlerini ödemeye resen mahkûm edemeyeceği hususu duraksamaya neden olmayacak şekilde açıkça düzenlenmiştir.

44. Kanun'un 332. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceği belirtilmek suretiyle yargılama giderlerine talep aranmaksızın hükmedilmesi yönünde bir ilke benimsenmiştir. Bununla birlikte anılan ilkeye istisna öngörmek de kanun koyucunun takdirindedir.

45. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra dava dosyasının yasal süresi içinde görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmemesi davanın açılmamış sayılmasına karar verilen durumlardan biri olup Kanun'un 331. maddesinin (3) numaralı fıkrasında davanın açılmamış sayılmasına karar verilen hâllerde yargılama giderlerinin davacıya yükleneceği, 332. maddesinin (1) numaralı fıkrasında ise yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceği belirtilmiş ise de 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinde görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine talep üzerine hükmedileceği özel olarak düzenlenmiştir.

46. Buna göre Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi uyarınca mahkemece resen verilen davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar birlikte yargılama giderlerine de talep aranmaksızın hükmedilebilmesi mümkün değildir.

Başka bir ifadeyle Kanun'un 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesinin yargılama giderlerine mahkemece resen hükmedileceği kuralının istisnası niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla mahkemenin yargılama giderlerine hükmetmesine ilişkin usul bağlamında kuralın Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının itiraz konusu ikinci cümlesi ile çeliştiği ve belirsizliğin olduğu söylenemez.

47. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilememesi hâlinin ortaya çıkacağı aşama ve bu durumda yargılama giderleri hakkında karar verilmesine ilişkin usul ile bu giderlerden sorumlu olacak tarafın açık, net, anlaşılabilir, uygulanabilir ve nesnel şekilde düzenlenmesi sebebiyle kuralın kanunilik şartını sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

48. Kanun koyucunun yargılama usullerine ilişkin yapacağı düzenlemelerde geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda belirli kararların mahkemece resen ya da tarafların talebi üzerine verileceğini öngörmek kanun koyucunun takdirindedir. Kuralda, görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine ancak talep üzerine hükmedilebileceği öngörülmek suretiyle bu hususta resen verilecek bir kararın yaratacağı baskıdan dolayı davacının davaya görevli veya yetkili mahkemede devam etmek zorunda bırakılmaması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte kuralla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamanın ölçülü de olması gerekir.

49. Görevsizlik veya yetkisizlik kararından sonra davaya bir başka mahkemede devam edilmemesi hâlinde yargılama giderlerine resen hükmedilmemesinin ilgilileri davaya devam etmeye zorlamamak bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

50. Diğer yandan mahkemelerin görevleri ve yetkileri yönünden bir belirsizlik bulunmaması sebebiyle görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açılmasının davacının kusurundan ileri geldiği söylenebilir. Görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açan kişiyi görevli veya yetkili mahkemede davaya devam etmeye zorlamamak adına davalının yargılama giderleri yönünden karar elde etmesinin imkânsız hâle getirilmesi mümkün değildir. Bu itibarla görevsiz veya yetkisiz mahkemede dava açan kişilerin talep üzerine yargılama giderlerinden sorumlu tutulabilmeleri katlanamayacakları bir külfet olarak değerlendirilemez. Bu itibarla orantılılık alt ilkesiyle de çelişmeyen kural ölçülülük ilkesini ihlal etmemektedir.

51. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 36. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 36. maddeleri bağlamında yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrı bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 11., 37., 138. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

V. HÜKÜM

12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun;

A. 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

B. 331. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinin,

Anayasa'ya aykırı olmadıklarına ve itirazın REDDİNE 28/9/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR